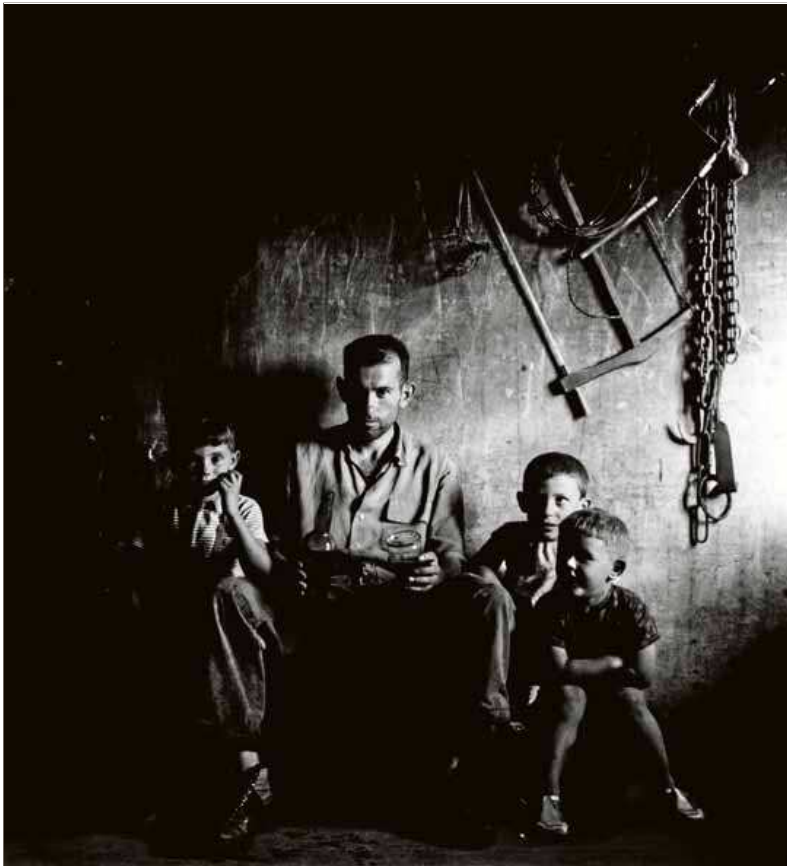

Imatges per tocar la vora de la vida

■ La XIV Biennial Miserachs proposa fins al 18 d'octubre una desena d'exposicions de gran categoria

■ Dorothea Lange, Sergio Larrain i Gabriel Cualladó són els principals reclams de l'edició d'aquest any

Eva Vázquez

Palafugell

La fotografia reprèn la seva cita a Palafrugell amb la Biennial de Fotografia Xavier Miserachs, que en la catorzena edició presenta una desena d'exposicions obertes fins al 18 d'octubre. Formulats així, es pot interpretar com una redundància cíclica, no pas gaire diferent de la festa dels Tres Tombs o de les catifes de Corpus, però que una cita cultural d'aquesta categoria es continuï celebrant sense interrupció des de 1999, al marge dels centres d'influència i amb propostes expositives úniques a Catalunya hauria de fer-nos pensar una mica més. Per exemple, sobre el paper que assumeixen festivals com aquest en un país que va aprovar un Pla Nacional de Fotografia el 30 de desembre de 2014 però que es continua

desplegant amb penes i treballs, sobretot pel que fa a la promesa de creació, encara incompleta des de la seva aprovació dotze anys enre, d'un centre o museu dedicat a aquesta disciplina.

Iniciatives com la de la Biennial Miserachs de Palafrugell, junt amb el Panoramic de Granollers, el Revela't de Vilassart de Dalt, el Luminic de Sant Cugat o l'Incadaqués, que obrirà poc després que acabi la trobada de Palafrugell, demostren la vitalitat i l'acceptació popular d'un mitjà d'expressió que, des dels seus orígens, ha hagut de debatre sobre els tractes que manté alhora amb l'art, la tècnica, la memòria personal i el document històric, i que s'està revelant cada vegada més com una eina indispensable de reflexió no només sobre la imatge, sobre com es construeix, com es propaga, com s'hi trafica, com ajuda a definir o a esquarterar el món,

sinó també sobre quina mena de societats despòtiques estem construint des de la irrupció massiva de les xarxes socials i la intel·ligència artificial, que amenacen de reduir la vida a un vetetisme de la banalitat o, al contrari, de convertir-la en un mecanisme de control no pas gaire subtil al servei del poder.

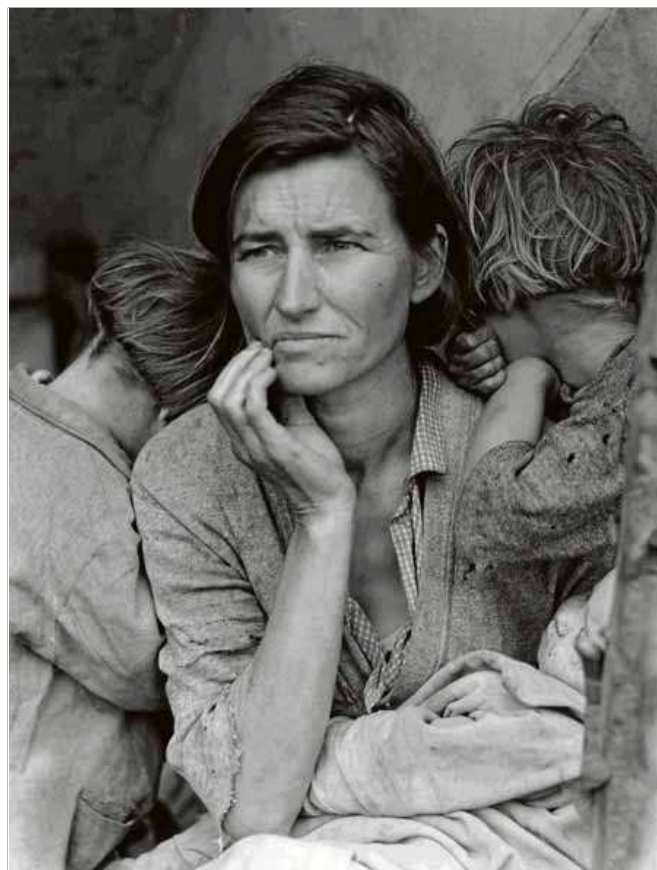
La Biennial Miserachs no es proposa pas resoldre aquests problemes, perquè ni li pertoca ni té els recursos que farien falta. El seu pressupost dona justet per "llançar la casa per la finestra", com deia la seva comissària, Maria Planas, el dia de la inauguració: 130.000 euros compromesos, en ordre decreixent, per la Generalitat, l'Ajuntament de Palafrugell, el Banc Sabadell i la Diputació de Girona, que ajuden a cobrir el 60% de les despeses. La resta, l'altre 40%, es finança amb recursos propis, és a dir, amb el preu de l'entrada: 10 euros per

I a l'octubre, Incadaqués

Deu dies abans que acabi la Biennial Miserachs, obrirà a Cadaqués la desena edició del seu festival de fotografia, que ha aconseguit fer-se un lloc destacat en el circuit de grans cites culturals sobre la imatge quan les altres fan balanç de la temporada. El festival s'inaugurarà el dijous 8 d'octubre i fins al dia 25 del mateix mes oferirà més de vint exposicions de fotografia d'una quarantena d'autors, entre les quals destaquen les dedicades a Man Ray i Maya Mercer, i una selecció d'imatges d'arxiu del Cadaqués antic. Amés hi haurà obres de Lisa Sorgini, Nicola Avanzinelli, Valentina Sinis, Aylene Olukmani, Cloé Harant, Julien Mignot, Rosa Minham, Hanna Lautreamont, Jinyong Lian i Txema Yeste.

persona que donen dret a visitar totes les exposicions del festival. N'hi haurà que encara ho trobaran carmentre al bar de la cantonada (som a la Costa Brava, senyores i senyors) els claven quinze euros per un parell de cerveses, una tapa d'olives i una bossa de patates xips. Però aquest és el món que tenim, mentre no es demostrï el contrari. La programació de la XIV Biennial Miserachs pot dir-nos unes quantes coses importants sobre per què una fotografia com Dorothea Lange, que va documentar les migracions de la pobresa a l'Amèrica dels anys trenta, ajuda a entendre el drama dels exilis d'avui mateix, o per què autors tan sensibles com Gabriel Cualladó, que mai no es va dedicar professionalment a la fotografia, ens afronten al dilema moral entre allò que és privat i allò que és públic mentre en el fons no fem sinó esgratinyar sobre la mateixa superfície de la vida, o per què alguns grans noms desconeguts com Sergio Larrain, el primer fotògraf llatinoamericà contractat per la totpotent agència Magnum, es mirava els carrers de Londres, el Perú, Xile o Argentina no pas com mostres d'un tipisme racial, sinó com una segregació d'allò que ja havia vist Dorothea Lange a l'Amèrica de la Gran Depressió i d'allò que ja havia copiat Cualladó retratant la seva pròpia família: no som sinó ombres, canyes vinclades pel vent.

La programació, que aspira com a mínim a atraure els 8.000 visitants registrats fa dos anys (en la primera edició, en van ser tan sols 600, cosa que indica la magnífica lí-

nia ascendent d'aquest festival), manté l'aposta pels eixos fundacionals: el primer de tots, homenatjar Xavier Miserachs, vinculat a l'Empordà des dels anys seixanta, per "com ens va ensenyar a estimar la fotografia", remarcava Maria Planas, a més de "contribuir a l'educació visual del públic" en una època que n'està sobresaturada per mitjà de propostes expositives repartides en diversos espais singulars del municipi, des de La Bòbila, Can Mario o la Fundació Pla a la torre de guaita de Sant Sebastià de la Guarda o la llibreria Nollegiu, i que incloguin una o dues figures internacionals (en aquesta edició en són tres), la redescoberta de part del llegat fotogràfic local (la nissaga dels Casanovas, aquest any, al Teatre Municipi-

pal), i el suport a la creació jove (de Carlos Palacio a Vero Mora Noya). Com que el reclam que ha donat més projecció a l'encomiable treball de voluntariat amb què els organitzadors preparen cada edició (aquest castell magnífic l'aixequen sis persones arromangades) és el prestigi dels grans noms que ha acollit (Lee Miller, Sabine Weiss, Carlos Pérez Siquier), comencem pels que hi trobarem aquest curs. Dorothea Lange (1895-1965) és, indiscutiblement, la peça més valuosa. Contractada el 1935 per la Resettlement Administration (rebatejada el 1937 com Farm Security Administration, FSA), creada pel govern de Roosevelt per documentar les condicions de vida dels camperols arruïnats amb la Gran De-

pressió i planificar polítiques per millorar la seva situació, va seguir les llargues caravanes de famílies senceres per la ruta 66 que travessaven el país en camionetes atrotinades buscant un futur millor a les terres de l'oest, poc abans que John Steinbeck les novel·lés a *El raïm de la ira* (1939), encarnades en el dissortat Tom Joad. Si encara hi ha algú a qui no li soni de res *Mare migrant*, la fotografia de Florence Thompson a mig camí de Califòrnia el 1936, meditant sobre el seu destí incert mentre dos dels seus fills, vestits com ella amb roba apedagada i bruta de la pols de la carretera, se li repengen a les espatlles endormiscats i fatigats, que corri a La Bòbila de Palafrugell, perquè és allà, aquest retrat que inaugura l'ano-

Algunes de les fotografies exposades. D'esquerra a dreta, 'Celler' (1958) i 'Filla d'en Jesús' (1963), de Cualladó; una parella a la collita de fesols (Oregon, 1939) i 'Mare migrant' (1936), de Lange, i a sota, 'Hyde Park' (1958-1959), 'Carrer de Corleone' (1959) i 'Valparaíso' (1954-1963), de Larrain. ■ BIENNAL MISERACHS

menada fotografia humanista del segle XX, quan l'afany documentalista que postulava la possibilitat que un art mecànic podia transmetre la realitat tal com és, sense afegir-hi res, ni comprometre-s'hi, ni commoure's, va topat amb la realitat mateixa, que és un fenomen inexistent sense una mirada que la reveli. Més que això: potser poques vegades haurem tingut ocasió de veure la seqüència completa en què la mateixa mare dona el pit a una de les criatures, després se li adorm, n'hi ve una altra a reclamar-li una mica d'atenció, potser perquè té gana, i al final en són tres més, les que se li repengen o hi jauen a prop, mentre ella manté el seu po-

Passa a la plana següent

Ve de la plana anterior

sat inert, impassible i derrotat de qui ja no té res més per donar.

La setantena de fotografies exposades a La Bòbila, en un muntatge que intercala fragments de la novel·la de Steinbeck que hi dialoguen com si haguessin estat concebuts per a aquest propòsit (com també haurien servit, per al retrat d'una nena pollosa i mirada de linx, les descripcions de Harper Lee de la inoblidable Scout Finch de *Matar un rossinyol*), provenen dels fons de la Llibreria del Congrés dels Estats Units, on va ser dipositat a mitjan anys quaranta tot l'arxiu fotogràfic de la FSA, per a la qual havien treballat tant Lange com Walker Evans (de qui el KBr va presentar fa poc una exposició completíssima), Russell Lee o Jack Delano. No es tracta d'una retrospectiva, però sí d'una mostra representativa de l'obra més madura de Dorothea

Amb un pressupost de 130.000 euros i un equip de només 6 persones, atreu uns 8.000 visitants

Lange, formada en el retrat d'estudi de l'alta societat a San Francisco i que aquí, enmig dels desposseïts, va descobrir el poder de la fotografia per fer emergir la vida d'allà on no hi havia aparentment res més que pèrdua i pols.

Lange comparteix espai a La Bòbila amb una selecció del millor periodisme gràfic actual de la Col·lecció d'Art Banc Sabadell, per tal de fer visible, com assenyalava Maria Planas, el pas de la fotografia documental al fotoperiodisme modern, que neix en el context de la Segona Guerra Mundial. No gaire lluny, a Can Mario, seu del Museu d'Escultura de la Fundació Vila Casas, s'hi presenta la *Poètica de la senzillesa* del valencià Gabriel Cualladó (1925-2003). D'aquest fotògraf autodidacte, que mai no s'hi va dedicar professionalment (treballava a l'empresa de transports de la família, adquirida el 1990 per UPS) però que va acabar sent un dels puntals de la renovació de la fotografia espanyola amb el grup Alfal, un col·leccionista pioner de clixés i vidres

històrics (entre els quals, també algun de Dorothea Lange) i el primer a rebre el Premio Nacional de Fotografía, instituït el 1994, vam tenir ocasió d'apreciar-ne el treball a *Cualladó essencial*, la completa exposició que li va dedicar La Pedrera el 2019, però encara és incomprendiblement massa desconegut. El seu fill, que hi comparteix el nom i vetlla pel seu llegat, assegurava que als anys seixanta, quan ja era respectat i admirat a Moscou, Pescara o Arles, aquí va passar desapercbut fins que el crític Tomàs Llorens el va valorar. Potser desconcertava que fotografiés un món íntim (els pares, els fills, els nebots, els amics), gens escenogràfic, quasi minimalista, i amb uns negres sempre densos i profunds, però també que assagés enquadraments insòlits, com ara retratant una colla d'amics i els tallés els caps a tots excepte al que estava ajupit.

Aquesta llibertat de composició és encara més acusada en l'obra del xilè Sergio Larrain (1931-2012), "el vagabund de Valparaíso", com el defineix la primera retrospectiva que se li dedica a Catalunya, oberta al Museu del Suro i produïda per Magnum Photos, sota el comissariat d'Agnès Sire, en col·laboració amb la Biennal i la Fundació Foto Colectania, que fa poc va mostrar part del seu treball a Barcelona. Larrain, el primer llatinoamericà contractat per la prestigiosa agència fundada per Robert Capa i autor del reportatge de casament del xa de Pèrsia amb Farah Diba el 1960, va tenir una carrera breu: després de viatjar per Xile, el Perú, Bolívia, Algèria, l'Iran i Europa, va preferir retirar-se al poblet rural d'on procedia, a Tulahuén, i dedicar-se a la meditació, el dibuix i l'escriptura. El seu llegat fotogràfic, però, és un dels més estimulants d'aquesta Biennal. Les imatges dels petits vagabunds de Santiago de Xile dels anys cinquanta són d'una frescor poques vegades igualada, però no ho són menys les escenes benjaminianes que copsa a Londres a finals de la dècada, amb passejants retallats pel marc d'una finestra o un carrer de Corleone, a Sicília, on de sobte irromp, en primeríssim pla, una nena embadocada que transforma un paisatge costumista en una celebració de l'atzar i la vida. ■